

DE PLUSSEN EN MINNEN VAN INVALLLEN

Een vaste baan is voor de meeste beginnende docenten niet weggelegd. Een onderwijscarrière begint daarom vaak met invallen. Voor sommige starters een noodoplossing voor anderen uitgelezen kans om ervaring op te doen. “Ik wil zo veel mogelijk scholen van binnen zien.” Vier pagina’s over invallen, inclusief tips. “Zorg dat je altijd een lunchpakket in je vriezer hebt liggen. Dan ben ’s morgens nadat je gebeld bent meteen weg.”

Tekst Rietje van Vliet Beeld Typetank

Maandagochtend 7 uur. Karlijn Leeflang werkt sinds een paar maanden voor de vervangingspool van het Personeelscluster Oost-Nederland (PON) en weet dat ze een telefoontje kan verwachten. Meestal wordt ze donderdag of vrijdag al ingeseind. “Dat is wel prettiger”, bekent ze, “want nu was ik op zondagavond toch wat meer gespannen.”

Maar dat de vervangingscoördinator zou bellen, wist ze zeker. Ook deze ochtend is het raak. Ze krijgt te horen welke basisschool die dag haar werkplek is. Een uur later is Leeflang op de school van bestemming. “Ik wil daar vroeg zijn om alvast kennis te maken met mijn collega’s. En wat tijd hebben om me kunnen voorbereiden.” Zodra de eerste kinderen binnenkomen, gaat ze bij de deur staan. Iedereen krijgt een hand. “Natuurlijk onthoud ik lang niet alle namen, maar zo’n kennismaking is belangrijk voor een goede start.” Als iedereen binnen is, begint Leeflang met een kennismakingsspel. Ze spreekt met de kinderen af dat zij die dag haar hulpjes zijn. “Zij maken me wegwijs in de regels van de school. Dat gaat altijd goed. Het is belangrijk hoe je binnenkomt. In groep acht ben ik strenger en zakelijker dan in de onderbouw, maar wel houd ik de kinderen altijd aan de regels.”

Karlijn Leeflang heeft een fulltime aanstelling bij het PON. Het is de oudste vervangingspool en behoort met zijn 117 aangesloten basisscholen tot de grote pools van Nederland. De aangesloten scholen kunnen een beroep doen op de zestig leerkrachten die bij PON in dienst zijn. Daarvoor dienen de scholen een declaratie in bij het Vervangingsfonds.

Daar merken de invallers zelf niets van. “De overheid geeft de basisscholen geen eigen budget om ziektevervanging te betalen, maar stort dit in het landelijke Vervangingsfonds”, vertelt Marcel Touw. Hij coördineert voor het Vervangingsfonds het landelijke verzuim- en arbobeleid. Het Vervangingsfonds hanteert strenge regels bij het uitbetalen van vervangers. Wanneer de directeur een klas voor zijn of haar rekening neemt, of wanneer twee klassen worden samengevoegd, kan er bijvoorbeeld niet gedeclareerd worden. Dat gebeurt bij één op de vier ziektegevallen. “Het Vervangingsfonds keert jaarlijks ruim 350 miljoen euro uit”, licht Touw de cijfers toe. “Grofweg een halve ton per school, of tweeduizend euro per formatieplaats. Dat is bijna het

maandsalaris van een beginnende fulltime leerkracht van een basisschool. Heel veel dus.”

Maar omdat het aantal ziekmeldingen afneemt, zullen deze bedragen ook minder worden. Minder zieken betekent immers minder invallen. Vroeger was het onderwijs een koploper in het ziekteverzuim, maar die situatie behoort inmiddels tot de voltooid verleden tijd. De verwachting is dat het rond de huidige zes procent zal blijven.

Stipuren

Scholen in het voortgezet onderwijs werken veel minder vaak met invallers. Sinds begin vorig jaar zijn ze niet meer bij het Vervangingsfonds aangesloten. Scholen krijgen nu zelf hun budget voor ziektevervanging. Het gevolg was dat het voortgezet onderwijs op zoek is gegaan naar andere manieren om zieke docenten te vervangen. Men moest wel, want er zijn zoveel vacatures dat bijna iedereen die van de lerarenopleiding af komt, werk heeft.

Sommige scholen hebben het tekort aan invallers weggewerkt door hun docenten standaard extra salaris te betalen voor de uren die ze stand-by moeten staan. Het Bredero College in Amsterdam-Noord bijvoorbeeld werkt met een systeem van stipuren. Dat zijn de tussenuren van docenten waarop ze verplicht aanwezig zijn ▶

‘ALS INVALLER MIS JE WEL EEN EIGEN KLAS’

Sarah Görtemöller heeft vorig jaar haar pabo-diploma gehaald bij de Saxion Hogeschool in Deventer. Ze had geen baan maar gelukkig belde het schoolbestuur van haar lio-school op. “Of ik wilde invallen”, vertelt ze. “Op de Borgloschool in Deventer was de juf van groep 2 langdurig afwezig. Ik kon de klas zo overnemen.” Aanvankelijk zou ze tot de herfstvakantie blijven maar waarschijnlijk duurt het tot de zomer. “Met mijn tijdelijke aanstelling moet ik in principe

invallen op alle scholen die onder het schoolbestuur vallen. Maar dat is bij mij niet nodig.” Het voordeel van Görtemöllers contract is dat ze alvast pensioenrechten opbouwt en kan rekenen op de jaarlijkse salarisverhogingen. Ze werkt immers meer dan zestig dagen in een schooljaar. “Alleen al daarom raad ik iedereen aan alle invalbanen te accepteren”, zegt ze. “Maar je doet een heleboel ervaring op. En je komt op verschillende scholen die later misschien een vaste baan voor je hebben.”

Ideaal vindt ze een invalbaan niet. Zelf heeft ze het geluk dat ze lange tijd een eigen klas heeft, “maar volgens mij mis je dat enorm, als je nu eens hier en dan weer daar werkt.” Het lijkt Sarah Görtemöller niets om ’s ochtends vroeg nog niet te weten waar je die dag gaat werken. Ze vindt het juist prettig om te weten waar je aan toe bent. “Het is jammer dat je als invalkracht niet altijd terecht kunt in de groep waar jouw voorkeur naar uitgaat.”

om een zieke collega te kunnen vervangen. Voor die stipuren krijg je niet extra betaald omdat ze in je salaris zijn verdisconteerd.

Andere scholen geven bij langere ziektevervang-
ging een collega-docent een tijdelijke ophoging van de aanstelling. Vaak houden ze ook nog een klein vervangingsbudget aan om van buiten af invallers in te huren. Op vmbo-scholen wordt de afwezigheid van een docent dikwijls opgevangen door de rest van het vaste team dat bij een klas hoort.

Sommige scholen hebben liever ervaren leerkrachten als invaller en bieden starters de kans met een eigen klas aan de slag te gaan. Maar in veel gevallen zijn het juist de beginnende leerkrachten die het vervangingswerk doen. Naar schatting begint een derde van alle pabo-afgestudeerden zijn onderwijs carrière als invaller. De meeste starters beginnen als 'losse' vervanger bij verschillende schoolbesturen. Dit heeft veel nadelen. Je moet bijvoorbeeld lang wachten op je salaris, vertelt Karlijn Leeflang, die voor haar aanstelling bij de vervangingspool op verschillende scholen inviel. Aan het begin van de maand wist ze niet hoeveel ze zou verdienen en ook niet of ze het geld de 30ste wel in handen zou hebben. "Ik werkte er toen voor de zekerheid via een uitzendbureau bij, omdat ik het financieel anders niet kon bolwerken."

Het is daarom raadzaam om precies bij te houden wanneer je waar invalt. Vooral omdat je nog tijden lang nastortingen kunt krijgen van eerdere maanden. Als je voor meerdere schoolbesturen werkt, weet je dat vaak niet uit je hoofd. Een goede administratie is nodig omdat de salarisstrookjes van elkaar verschillen en vaak ook onoverzichtelijk zijn.

Uitzenddocent

Een oplossing voor deze administratieve rompslomp biedt het uitzendbureau. Maar basis-scholen werken nauwelijks met uitzendkrachten. De vervangingspools nemen al voldoende werk uit handen en bovendien vergoedt het Vervangingsfonds de bemiddelingskosten van het uitzendbureau niet. Manpower, het uitzendbureau dat zich op de onderwijssector richtte, is daarom ook gestopt met het bemiddelen van vervangers. Alleen uitzendbureau Studenttalent richt zich nog op deze markt. Pabo-studenten in de Randstad kunnen via dit studentenuitzendbureau als invaller aan het werk. Het voortgezet onderwijs doet, op enkele vmbo-scholen na, nauwelijks een beroep op uitzendbureaus. Een elegante manier om als invaller te werken, is via een vervangingspool. Je rechtspositie als

incidentele invaller of uitzendkracht is immers minimaal. Maar in een vervangingspool krijg je gewoon salaris, heb je adv-dagen, heb je recht op vakantie, scholing en je kunt ook zelf ziek zijn. Will de Graaff, vervangingscoördinator van PON, beschouwt het werken in de vervangingspool dan ook als een uitstekende start van een onderwijs carrière. "Je doet veel ervaring op, in verschillende klassen en in verschillende schooltypen. Van montessori- en daltononderwijs tot en met speciaal onderwijs. De pool is daardoor een uitstekende opstap naar een vaste aanstelling op een van de aangesloten scholen."

Freelancen

Er is nog een manier om in te vallen: als freelance docent. De belastingdienst beschouwt je dan als zelfstandig ondernemer zonder personeel (zpz'er). Zo'n bedrijfje moet wel aan een heleboel eisen voldoen en je krijgt te maken met allerlei belasting- en verzekeringszaken. Als freelance docent stuur je zelf een rekening voor het geleverde werk naar het schoolbestuur. Deze constructie komt weinig voor, zo blijkt uit een steekproef. Scholen werken zo nu en dan met freelancers, maar meestal gaat het dan niet om onderwijsuitvoering, maar om organisatie- en beheerstaken. En als het toch om leerkrachten gaat, dan is het meer voor speciale taken, bijvoorbeeld voor een bepaald project. Of het is een

'HET LEUKE VAN FREELANCEN IS DAT IK EIGEN BAAS BEN'

Al tijdens de lerarenopleiding Nederlands aan de Hogeschool van Amsterdam stond Mattie Jansen voor de klas. Een prima baan maar ze wilde niet op één plek blijven. "Ik wilde juist veel scholen van binnen zien om te kunnen kiezen wat goed bij me past. Daarom ben ik als freelance docent begonnen."

De acquisitie van opdrachtgevers gaat via de Teach-In Group. "Als Teach-In met een school in zee gaat, wordt er een gepaste kandidaat aan de school voorgesteld", vertelt Jansen over de

procedure. "Het gaat om langere periodes. Soms omdat een docent met zwangerschapsverlof is, andere keren omdat er een plek vrij is voor een aantal uren." Het onderhandelen over tarieven gaat in samenspraak met de freelance docent. Jansen heeft op drie scholen een opdracht: in Geldermalsen, Culemborg en Amersfoort. Variërend van een praktijkschool tot en met een gymnasium. "Het bevalt me uitstekend en ook de scholen zijn zo te horen tevreden over mijn kwaliteiten als docent. Ze hebben me gevraagd

voor een onderwijsontwikkelingsproject. Ook dan maken we duidelijk afspraken over de gewenste resultaten. Dat werkt erg verhelderend." Het leuke van deze manier van werken vindt Mattie Jansen dat ze eigen baas is en dat ze zich steeds opnieuw moet bewijzen. "Dat houdt me scherp en ik blijf er creatief door. Ik heb zeer gevarieerd werk. Bovendien zijn er doorgroei-mogelijkheden, ook bij Teach-In. Ik wil in de toekomst docenten gaan begeleiden maar ook een commerciële functie lijkt me leuk."

balletjuffrouw of een remedial teacher die wordt ingeschakeld.

Maurice Vink, een van de directeuren en mede-oprichters van Teach-In Group, denkt dat het onderwijs een groeimarkt is voor freelancers.

“Mits het hartstikke goede docenten zijn”, klinkt het stellig. “Wij zijn een samenwerkingsverband van zo’n honderd freelance eerste- en tweede-graads docenten, die staan voor de kwaliteit van hun onderwijs. Ons bedrijf groeit. We hebben zelfs een prijs gekregen voor onze aanpak.”

Het woord ‘onderwijskwaliteit’ valt regelmatig als Vink vertelt over de ‘plus-docenten’ die bij Teach-

In zijn aangesloten. “Wij stellen hoge eisen. Onze docenten moeten stevig in de schoenen staan, resultaatgericht werken en gevoel hebben voor culturen in organisaties.” Alle docenten hebben dit door middel van een assessment laten zien. Teach-In heeft van alle docenten een scherp profiel en streeft naar een goede match tussen school en docent.

De Teach-In-docenten geven niet alleen les, maar worden ook ingehuurd voor speciale projecten zoals het vergroten van de leerlingtevredenheid of het ontwikkelen van lesmateriaal. Altijd worden de docenten inhoudelijk en zakelijk begeleid.

Vink: “Voor onze docenten is freelance werken een bewuste keuze en geen noodoplossing.”

Binnenkort start Teach-In Group samen met Christelijke Hogeschool Windesheim een docent-traineeship voor startende docenten. Het bedrijf neemt de trainees twee jaar in dienst. Ze worden ingezet op verschillende scholen in het hele land en volgen tegelijkertijd een ontwikkelprogramma. “Het verhoogt hun kwaliteiten als docent en het verrijkt hun loopbaan. Daarna is het aan hen of ze als freelancer verder gaan of een vaste baan in het onderwijs zoeken.” ■

VIJF INVALTIPS

★ Maak voor iedere klas of groep waar je kunt invallen een map met leuke opdrachten, lesideeën, werkbladen. Je hebt altijd iets achter de hand.

★ Stel je even voor aan de collega's die in de lokalen naast je werken. Dan weten zij dat er een invaller is en kunnen ze een extra oogje in het zeil houden.

★ Zorg ervoor dat je een lijstje met vragen klaar hebt over kleine algemene regels, zoals schooltijden, toiletgebruik op school, tijden dat jarigen rondgaan, buiten spelen, pauzes, pleindienst, water drinken tijdens de les, laarzen, petten, keycoards.

★ Wanneer je voor het eerst in een klas invalt kun je beginnen met een vragenronde. De kinderen mogen een vraag aan jou stellen en in ruil daarvoor mag jij hun een vraag stellen. Hierdoor is meestal het ijs wel gebroken en kan je het hebben over de regels in de klas.

★ Zorg dat je altijd een lunchpakket in je vriezer hebt liggen. Dan ben 's morgens nadat je gebeld wordt meteen weg. En vergeet de routebeschrijving niet die je natuurlijk van elke invalschool klaar hebt liggen.

PLUSSEN & MINNEN

- + leuke lesideeën uitproberen
- + goede opstap naar een aanstelling
- + veel afwisseling
- + goede manier om ervaring op te doen
- + je krijgt het onderwijs goed in de vingers
- + geen vergaderingen of oudergesprekken
- + een vrij leventje

- je moet je iedere dag weer bewijzen
- je leert de leerlingen niet goed kennen
- je hoort niet bij het team
- steeds nieuwe gezichten, nieuwe methoden, nieuwe regels
- onzekerheid over werkweek en inkomen
- rechtspositie is vaak onduidelijk

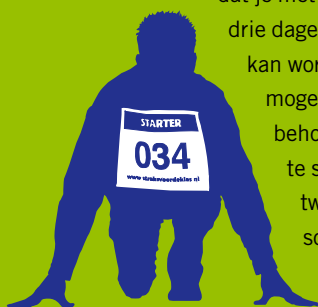

'Helaas, jouw rooster is een beetje gatenkaas geworden'

Parttime werken in het onderwijs is heel normaal. Maar hoe worden de uren verdeeld over de week? Roostermakers in het voortgezet onderwijs staan vaak voor een moeilijke klus en ook in het basisonderwijs is het passen en meten. Maar als starter heb je wel rechten!

De mededeling dat jouw rooster helaas gatenkaas is, hoef je niet te accepteren. Als je een baan van twee dagen hebt, mag niet van je verwacht worden dat je op vijf verschillende dagen op school verschijnt. Zowel in de cao basisonderwijs als in de cao voortgezet onderwijs is vastgelegd hoe parttime-uren over de week verspreid mogen worden. Ruwweg komt het er op neer

dat je met een halve baan hoogstens drie dagen op school verwacht kan worden. Je moet immers de mogelijkheid hebben om een behoorlijk salaris bij elkaar te sprokkelen door nog twee dagen op een andere school of buiten het onder-

wijs te werken. Pas vanaf een baan van 0,75 (basisonderwijs) of 0,8 (voortgezet onderwijs) kan de school je op alle werkdagen inroosteren. Het informatie- en adviescentrum van de AOb (0900-4636262) helpt leden wegwijs te worden in deze regeling.

Vragen over je rechten en plichten als stagiair, lio of starter? Als studentlid van de AOb krijg je niet alleen gratis hulp bij vragen over benoeming, aanstelling, reiskosten of werkloosheid, maar ook iedere twee weken het toonaangevende en spraakmakende Onderwijsblad thuisbezorgd.

Je ontvangt ook de speciale Onderwijspas, waarmee je korting kan krijgen op boeken, reizen, musea, ziektekostenverzekeringen en nog veel meer. Kijk voor een overzicht op www.onderwijspas.nl

Sluit je aan bij de Algemene Onderwijsbond, want een sterke vakbond zorgt voor goede arbeidsvoorwaarden en goed onderwijs! Meer informatie vind je op www.aob.nl en www.straksvoordeklas.nl

AOb·sterk voor studenten

Ja, ik word studentlid van de AOb

Naam en voorletters	man vrouw
Adres	
Postcode	Plaats
Telefoon	E-mail
Geboortedatum	
Rekeningnummer	De contributie van € 1,- per maand wordt van je rekening afgeschreven
Gegevens van de school waar je studeert	
Naam school	
Adres	
Postcode	Plaats
Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van de groep beginnend onderwijspersoneel?	Ja nee
Wat is je (vermoedelijke) afstudeerdatum?	
Studeer je voor leraar basisonderwijs speciaal onderwijs voortgezet onderwijs	
Welke maand moet je lidmaatschap ingaan?	
Datum	Handtekening